

Tur til Krakow med Karins Seniorklub i september 2014

Søndag d. 14. september: i dag skulle vi til Krakow med Norwegian Air, så vi stod op kl. 4.30 efter kun 3 timers søvn. Vi fik kaffe og kom ud i regnvejr, og kørte til P15, hvor alle pladser var optagede i budgetparkeringsområderne, men vi havde heldigvis en reservation. Der var 1/2 times ventetid i sikkerhedskontrollen pga. personalemangel. Norwegian afgik kl. 7.3 og landede kl. 9 i Krakow. Vi mødte Hanne og Carl Hugod i flyet, og vi mødte Jan Erik Fra Den Svenske Kirke - han og fru en kan ikke komme til Karins foredrag. Vi blev mødt af en sød kvindelig guide og bragt i bus til hotellet, hvor vi deponerede bagagen og fik formiddagskaffe.

Vores guidede bytur varede fra kl. 10.30 til kl. 13.30, og foregik på gåben med guiden Dorothy som leder. Der var 10 minutters gang til den gamle by, hvor vi kom forbi et gammelt vagttårn og igennem bymuren. Der var et motionsløb med afspærringer. Vi oplevede gågader, musikanter, det store gamle torv med boder og hestevogne, klædebygningen, Mariakirken med trompet til timeslag - trompetisten stopper midt i melodien til minde om en gammel episode, hvor den trompetende vagt fik en pil gennem halsen.

Barbakan - Til de mest værdifulde bygningsmindesmærker i Kraków hører Barbakan, én af de bedst bevarede bygninger af denne type forsvarsarkitektur (fremskudt portbefæstning) i Europa. Den er beliggende mellem Basztowagaden og Florianporten og blev oprindeligt bygget for at sikre sidstnævnte byport. Barbakan blev opført i gotisk stil i årene 1498-99 i forbindelse med den tyrkiske trussel. Via en brobygning var Barbakan forbundet med Florianporten og var i øvrigt omgivet af en dyb voldgrav (op til 26 m. bred). Grundplanen er halvrund (6/10 af en cirkel); bygningen har skydeskår (i alt 130) i 3 etager og er forsynet med 7 små tårne. Murene er ca. 3 meter tykke. Bygningen har to porte, én på Kleparz-siden og én vendt mod Florian-muren. Denne sidste blev skabt i årene 1839-1842 (efter nedrivningen af forbindelsesbygningen til Florianporten) i stedet for det gotiske tårn fra 1422. Foran porten på Kleparz-siden fandtes en vindebro over voldgraven, der hvilede på 4 søjler af sten og mursten.

Florianporten (Brama Floriańska) - Byens hovedport, bygget ved slutningen af det 13. årh.; afslutter Floriangaden mod nord. Ved slutningen af det 15. årh. tilføjedes øverst en etage i mursten, der omfattede en fremskudt, lukket balkon til forsvarsformål, hvilende på stenkonsoller. I balkonens bund er der huller, hvorigennem fjenden kunne beskydes og på anden måde bekæmpes. Florianporten var herefter den

repræsentative adgangsvej til byen og - via Kongevejen - til Wawel. Sammenbygget med porten ses rester af den middelalderlige bymur.

Sukiennice - (betyder Klædeboder) er en betegnelse for handelsboder med klæder m.v., som regel opført på byernes torve. Sukiennice i Kraków er en lang markedshal, bygget ved slutningen af det 14. årh. 1556-1560 skete der (efter en brand i 1555) en ombygning i renæssancestil. 1875-79 blev Sukiennice ombygget igen og fik karakter af en repræsentativ bygning med handelsmæssige og museale formål. I stueetagen findes i de to sideskibe boder/småbutikker med tøj, glas, keramik, rav, souvenirs m.m. ligesom der findes en café. På 1. sal findes samlinger fra Nationalmuseet. I og omkring Sukiennice - der er beliggende midt på hovedtorvet - er der altid en strøm af turister; omkring bygningen ses mange blomsterboder - samt store flokke af næsten tamme duer. Bygningens historie rækker tilbage til Kong Bolesław den

ærbare, som, da han i 1257 opholdt sig i byen, forpligtede sig til at bygge en markedsplads - Sukiennice. I begyndelsen var der tale om en gade med kramboder på begge sider. Om natten kørte vognene med varer ind i gaden, der blev lukket i begge ender med gitre. På den måde skabtes et sikkert ly for de handlende og deres varer. Med udgangspunkt i disse kramboder skabtes efterhånden bygningen Sukiennice. I det 14. årh. blev bygningen ombygget og moderniseret af kong Kazimierz den Store, hvorved der opstod et stort treskibet bygningsværk på 108 meter i længden og 18 meter i bredden. Fra den tid stammer de gotiske træk i tårnspidser og mure. Sukiennice's nuværende fremtoning skyldes især arkitekt Tomasz Pryliński, der stod for ombygningen i 1875-79. Sukiennice, der er én af de mest kendte bygninger i hele Polen, tjener ikke kun handelsmæssige formål. I stueetagen har man således afholdt store fester. I 1787 blev kong Stanisław August Poniatowski fejret af byen ved en banket for flere tusinde gæster. I gennemgangshallen midt i bygningen hænger der en kniv i en jernlænke; knivens oprindelse og betydning er ikke helt klar, men iflg. sagnet har den forbindelse til to brødre, der byggede Mariakirkens tårne; da den ene broder byggede det ene tårn højere og smukkere end det andet, dræbte hans broder ham i vrede med kniven, hvorefter drabsmanden begik selvmord.

Vi fortsatte til Universitetsområdet - byen har 200.000 studerende. Krakow har Europas 3. ældste universitet. **Jagiello-Universitetet (Uniwersytet Jagielloński)** - Universitetet er ét af de ældste i Europa, grundlagt i 1364 af kong Kazimierz den Store. Den repræsentative universitetsbygning, **Collegium Maius**, blev opført i det 14.-15. årh. Bygningen blev bygget med en firkantet grundplan og med en indre gård. Stueetagen ud mod den indre gård er forsynet med smukke buegange efter italiensk mønster. I dag anvendes en del af rummene i denne hovedbygning til repræsentative formål, mens andre rummer universitetsmuseet. I museets samlinger findes bl.a. astronomiske instrumenter, såvel som apparatur inden for fysik og kemi samt gamle billeder og skulpturer. - Ved Jagiello-universitetet studerede bl.a. Mikołaj Kopernik (Copernicus).

Vi spadserede videre gennem grønne parker til Slottet, som ligger på en af de få bakker i det ellers flade landskab. Her fik vi en halv times pause til at nyde en øl i en cafe i et grønt område, hvorefter vi kiggede ind i slottets gård med flere etager og fine

vægmalier. Der er også en historisk slotskirke i flere forskellige tidsaldre pga. mange tilbygningers i tidens løb.

På højen dominerer **domkirken**, kroningssted og begravelsesplads for de polske konger, samt den nærliggende **kongeborg**, ombygget i renæssancestil, der har været residens for konger af Piast- og Jagiełło-dynastiet samt en enkelt af Vasa-dynastiet, nemlig den konge, der flyttede hovedstaden fra Kraków til Warszawa.

Wawel er et højdedrag af kalksten i centrum af Kraków, ved Wisła-floden. Højdedraget, der oprindeligt var omgivet af sumpede områder, tiltrak menneskelig bosættelse allerede i stenalderen. I det 9.årh. blev Wawel center for wislaner-stammerne. I forbindelse med oprettelsen af bispesædet i Kraków i år 1000 påbegyndte bygningen af domkirken på Wawel-højen. I første halvdel af det 11.årh. fandtes bygninger i tidlig romansk stil, der også omfattede myndighedernes residens - kirkelige såvel som verdslige.

I årene 1034-1058 blev Wawel hovedsæde for den polske stats myndigheder. Ved overgangen mellem det 13. og 14.årh. blev højen omgivet af en forsvarsmur af sten i stedet for den hidtidige vold af jord og træ. Herved skabtes en klar adskillelse mellem den øvre borg, dvs. den kongelige residens (som der blev bygget på gennem hele det 14.årh.) og den nedre borg, der havde service- og erhvervsfunktioner. Den periode, der kunne udvise den ypperste udvikling af arkitektur og kunst på Wawel-højen, faldt under Jagiellonernes styre, især under Zygmunt den Gamle og Zygmunt August. I årene 1506-1534 blev den gotiske borg og residenspalæet ombygget i renæssancestil og udstyret med en pragtfuld borggård med buegange. I forbindelse med domkirken opførtes i 1519-1533 det kongelige Zygmunt-kapel (Kaplica Zygmuntowska) - et mønstereksempel på stor renæssancekunst i Polen.

Efter branden i 1595 blev en del af residensbygningen ombygget i tidlig barokstil. Den kongelige arkitekt, Jan Trevano, der ledede arbejdet, opførte ved slottets nordlige fløj to tårne: Zygmunt III Waza-tårnet og det såkaldte Sobieski-tårn. I 1655-1657 blev slottet ødelagt af de svenske styrker. Den største katastrofe i borgens historie var dog branden i 1702. Ilden - hvis opståen skyldtes de svenske soldater på slottet - fortærede slottets renæssanceinteriør. ødelæggelsen fortsatte efter Polens deling. I 1795 stjal preusserne kronregalierne, der aldrig siden kom tilbage. I størstedelen af det 19.årh. var Wawel-højen besat af den østrigske hær. Den nedre borg blev ødelagt, idet en del af bygningerne blev jævnet med jorden.

I 1846 blev Kraków endegyldigt lagt ind under Østrig og omdannet til fæstning. Wawel blev omgivet af en forsvarsmur med bastioner; de fæstningsværker, der var opført i 1790-92 af polske ingeniører, blev forhøjet. Kongeborgen og præsteseminariets bygning blev indrettet til militære kaserner. I det sydvestlige hjørne af højen opførtes en stor hospitalsbygning.

Under 2.verdenskrig var Wawel sæde for besættelsesmagterne under Generalguvernementet og Hans Frank. Bygningen, der rummede det såkaldte kongelige køkken, og den østrigske hospitalsbygning blev ombygget. Mod syd opførtes i 1942 en adgangsport (Brama Bernardyńska). Wawel-højen er et mindesmærke over nationens fortid, bestående af flere museumsobjekter, der er beliggende i borgbygningen og de tidligere kongelige køkkener. Til de faste museumsobjekter hører borgens værelser, det kongelige skatkammer, våbenkammeret og udstillingen af krigstrofæer, erobret efter kong Jan Sobieski's sejr over den tyrkiske hær ved Wien i 1683. En særlig museumsenhed udgøres af Domkirkemuseet.

Vi gik videre til **det jødiske kvarter Kazimierz**. Her er 7 synagoger, en hyggelig atmosfære, og man kan lytte til kretschmer musik. Vi kiggede ind til stedet, som Spielberg brugte i filmen "**Schindlers list**". Her var mange udendørsserveringer, mange turister, - Krakow modtager 7 millioner turister årligt.

Kazimierz - Kraków's jødiske bydel - ligger lige syd for Den Gamle By. De første jøder slog sig ned i Kazimierz i 2.halvdel af det 14.årh. Hertil søgte jøder, der var blevet fordrevet fra andre lande. Der opstod her synagoger, jødiske skoler og trykkerier. Mange jødiske intellektuelle boede og virkede her. Ved slutningen af det 18.årh. - efter Polens deling - udstedte de østrigske myndigheder en ordre om at forflytte alle jøder fra hele Kraków til Kazimierz, hvormed begrebet "jødisk ghetto" for første gang blev indført i Kraków.

I 1930'erne, efter Hitlers magtovertagelse, ankom også jødiske flygtninge fra Tyskland til denne bydel. Ved udbruddet af 2.verdenskrig boede der ca. 64.000 jøder i Kraków, dvs. omkring 25 % af det samlede indbyggertal. Efter krigen vendte kun få jøder tilbage til Kazimierz. Den jødiske bydel Kazimierz var et center for jødisk kultur i hele Polen, men dens betydning rakte også langt ud over landets grænser. Man kan sige, at Kazimierz i en vis periode var en jødisk verdenshovedstad. I dag kan turister i denne bydel se jødiske synagoger, teatre, skoler, kirkegårde og den jødiske menigheds administrationsbygning.

Der er over 750.000 beboere i Krakow, og byen opstod som handelssted, hvor ravvejen krydsede silkevejen. Det er en meget gammel by, som undgik ødelæggelser i sidste verdenskrig. Der er sket meget byrenovering i de seneste 25 år efter Murens fald i 1989. Vi spiste frokost i "Apiritif" - en restaurant med gårdhave nær det store torv, og gik tilbage til hotellet, var meget trætte, og sov til middag, købte vand; vi vekslede til zloty i en ATM.

Vi boede på et meget moderne hotel, som hed Puro - det var oplyst af gule eller blå lys om aftenen, var kun 1 år gammelt, og var udstyret med en del teknik, alt styres fra en tablet. Der var pæne værelser med glasvægge til toilet og bad; vi fik fin morgenmad. Hotellet lå nær banegården og et stort nyt shoppingcenter. Der var mulighed for at se CCN og BBC World på Tv'et. Der var valg i Sverige.

Krakow ligger nær grænsen til Ukraine, hvor der foregår en borgerkrig/russisk erobningskrig. Vi var 19 i gruppen fra Rejsebranchens Seniorklub. Alle er i pensionsalderen og med et livs rejseerfaringer at fortælle om. Foreningen inviterede på fin middag om aftenen på Restaurant "Kogel Mogel", hvor vi fik 4 retters menu med øl eller vin - der var fin stemning og fine lokaler i murede hvælvinger. Vi vandrede hjem kl. 22.30, og der var stadig liv i gaderne.

Mandag d. 15. september: om formiddagen var vi i shoppingcentret **Galeria Krakowska**, som var flot, stort og nyt. Karin var rundt i Carrefour, og prisniveauet er lavere end i Danmark. Hun købte lidt fødevarer, som vi vil have med hjem. Derefter gik vi til et torv, som var et rigtigt **farmers market** med et flot udvalg af svampe, frugt, grøntsager, oste og andet. I morgen vil vi købe kantareller, 1 kg koster 30 zloty svarende til ca. 60 kr.

Vi købte hindbær, blommer og pretzel, som vi tog med hjem til hotelværelset - det var vor frokost, og så kunne vi samtidig hvile, checke nyt fra Internettet og skrive dagbog. Hotellet tilbyder, at man kan tage kaffe med op til rummet.

Nyt fra rummet: ESA har valgt landingsstedet på en komet meget langt ude i solsystemet - over 400 millioner km fra jorden. Rosetta-sonden kredser nu 30 km fra meteoren, og landingen er planlagt til november. Meteoren er kun få km stor på hvert led. NASA har offentliggjort en animeret video af en kæmperaket, som bl.a. skal bruges til at sende mennesker til Mars.

Om eftermiddagen deltog vi i en **bustur til Auschwitz**. Vi kørte lidt over 1 time ud på landet - tidvis langs floden Visla. Vi kørte i en fin Mercedes minibus. Vi fik en lokal kvindelig guide, der forsynede os med høretelefoner, så vi kunne høre hendes udmærkede informationer.

Vi startede i **Auschwitz 1**, som var lokaliseret i en tidligere polsk militærkaserne. I de forskellige bygninger var museum, der viste forskellige fakta - stabler af afklippet hår, briller, sko, kufferter, børster, handicaphjælpemidler, straffeceller, lazarettet, galgen, køkkenet, appelpads, stedet hvor lejrkorkestret spillede, porten med "Arbeit macht frei", pigtrådshegn med stærkstrøm. Udenfor hegnet var SS's administrationsbygninger, kommandantbolig, galgen som han blev hængt i i 1947, gaskammer og krematorium. Vi så også en stor hvid model af de store underjordiske gaskamre i Birkenau.

Der var mange besøgende, flere israelske grupper med ældre i traditionelle sorte klæder og unge i hvidt. Der var også nogle, som lignede sigøjnere. Vi så flere, der var tydeligt emotionelt berørte og stod grædende i små grupper. Vi besøgte også **udryddelseslejren i Birkenau**, hvor togene kunne køre ind - det tog måske 15 minutter fra ankomst til man var gennem selektionsproceduren og endt i gaskammeret.

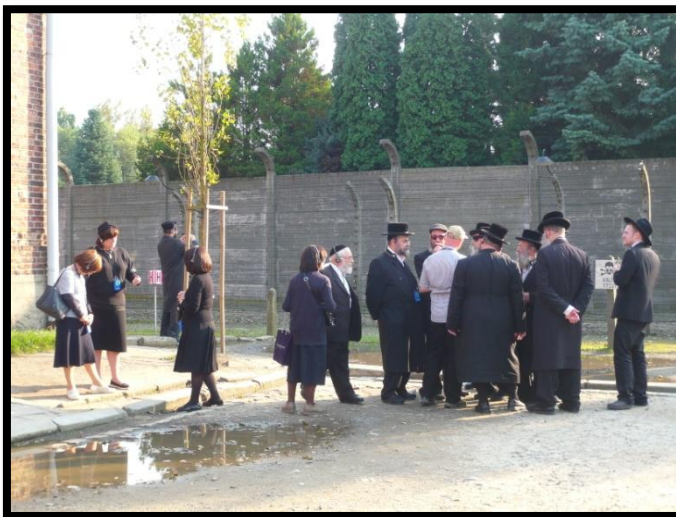
Vi var oppe i vagttårnet, hvor der var udsigt over det meget store lejrområde. Barakkerne i lejren var af træ og beregnet til 52 heste, men husede 400 fanger under rædselsfulde forhold. Vi var inde i 2 barakker, en med køjesenge og et centralt placeret varmesystem. I den anden barak var der fællestoiletter uden kloakering og primitive vaskemuligheder. Mange bygninger var borte, bl.a. fordi nazisterne ville skjule, hvad der var foregået. Lejren kunne huse godt 100.000 fanger, men der ankom i alt 1,3 million, så der var et stort turn-over. Den venstre del af lejren var til kvinder, den højre til mandlige fanger. Museet i Auschwitz har en meget god hjemmeside med mange informationer og e-learning

Jeg købte **Rudolf Höess's erindringsbog** og en guide på dansk og en på engelsk. Alle mennesker burde besøge stedet. Det var en meget heftig oplevelse, og svær at forstå. Dachau var nazisternes første KZ-lejr, som åbnede i 1933, og her blev principperne for den fremtidige struktur lagt - dehumanisering af fangerne og ensretning af fangevogterne. Vi besøgte Dachau for et par år siden.

Auschwitz var en koncentrationslejr under Det Tredje Rige, der i dag står som et af de tydeligste beviser på de nationalsocialistiske jødeudryddelser og forbrydelser mod menneskeheden. Lejren blev i 1940 anlagt i byen Oświęcim i den sydvestlige del af det tysk besatte Polen, ca. 60 km vest for Krakow. Hovedlejren - også kaldet Auschwitz-I - blev indrettet i en tidligere kaserne, som havde huset polske soldater. De første fanger, der

ankom til Auschwitz-I den 14. juni 1940, var polske politiske fanger.

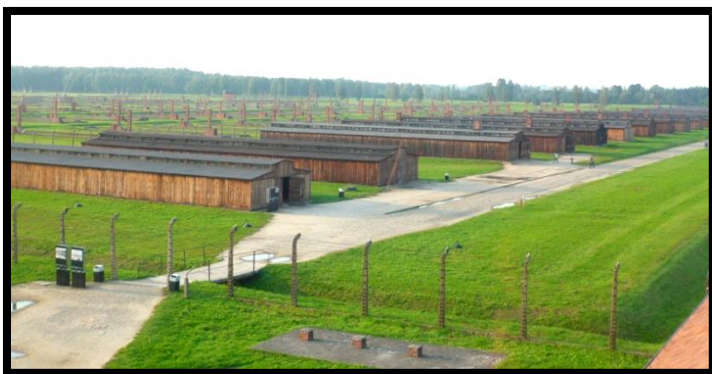
Lejren blev udvidet med udryddelseslejren Auschwitz-II (Auschwitz-Birkenau) og Auschwitz-III (Auschwitz-Monowitz). Dertil kom omkring 40 "underlejre" i forbindelse med industrien i området og fangerne, der som slavearbejdere blev udlejet til de omkringliggende tyske fabrikker. Blandt de mest frygtede udekommandoer var *Bauhof*, hvor fangerne med de bare hænder skulle flytte byggemateriale fra jernbanespor til lejren. Materialerne blev brugt til udvidelse af lejren, og fangerne måtte i løb slæbe cement og armeringsstål 11 timer dagligt. I nogle arbejdskommandoer skulle fangerne slæbe træ, i andre skovle grus i en grusgrav. Kvindelige fanger risikerede at måtte stå i vand til brystet og rense damme, der skulle bruges til fiskeopdræt i den sumpede egn langs floden Sola. For

dem var forventet levetid ikke tre måneder, men kun få uger.

Auschwitz II - Birkenau blev indrettet i 1942 på et fladt, sumpet område ca. 2 km fra hovedlejren. Det fik et stort antal fangebarakker. Efter et forsøg med gasning af fanger i Auschwitz blev Birkenau nazisternes største og mest effektive udryddelsesmaskineri i form af gaskamre og krematorier. Fra foråret 1944 blev de jernbanespor, som førte jøder fra hele

Europa til området, ført direkte ind i Birkenau-lejren, så de mange mennesker effektivt og hurtigt kunne føres til gaskamrene. Birkenau fungerede både som udryddelseslejr og arbejdslejr, med op mod 120.000 fanger ad gangen. Det var i Birkenau, at den berygtede SS-læge Josef Mengele udførte medicinske forsøg på tvillinger.

Den 27. januar 1945 befriede den russiske Røde Hær Auschwitz og de 7.650 fanger, som endnu var i live. Auschwitz-museet anslår antallet af døde til ca. 1,1 million: 1 million jøder, 70-75.000 ikke-jødiske polakker, 21.000 sigøjnere, 15.000 sovjetiske krigsfanger og 10-15.000 fra andre lande. I 1979 blev Auschwitz optaget på UNESCO's Verdensarvsliste. Auschwitz-museets samlinger indeholder blandt andet omkring 110.000 sko og 3.800 kufferter; de 2.100 med ejerens navn skrevet på. I 2010 blev omkring 200 dokumenter fra den sidste cheflæge i lejren, Victor Capesius, fundet på loftet i et hus ikke langt fra Auschwitz.

En fanges beretning - Shlomo Venezia var tyve år, da han 11. april 1944 ankom til Auschwitz med en transport fra Thessaloniki. Hans mor og to yngre søstre blev omgående ført til gasning. Selv blev han sat til at arbejde i en *Sonderkommando* med at slæbe lig fra gaskammeret til krematoriet. Sommeren 1944 var der rejst en barrikade af træstammer for at skjule krematorium II og III, der havde en tyve meter høj skorsten og var omgivet af en elektrisk pigtrådsspærring. Underetagen indeholdt et 50 m langt afklædningsværelse med nummererede kroge til tøjet og et gaskammer 30 x 7 m til mere end 1.500 mennesker. De eneste åbninger var den pansrede dør med et lille glasvindue med gitter og fire luger i taget, hvorigennem Zyklon B-krystaller kunne smides ned til de indespærrede.

Venezia fortæller, at gasdøden var grusom: "*Vi fandt folk klamret til hinanden, alle havde fortvivlet prøvet at få vejret(...)selv om det indebar, at de måtte klatre over hinanden helt til den sidste var død.*" Det nemmeste var at trække ligene med en spadesrestok om nakken. Med alle de ældre mennesker, der var sendt i døden, var der ingen mangel på spadesrestokke. Tyskeren, der overvågede gasningen af en gruppe, fandt ofte stor glæde ved at få de døende til at lide endnu mere. Mens han ventede på SS-officeren, der skulle tømme Zyklon B-krystallerne ned til

gruppen, morede han sig med at tænde og slukke lyset for at skræmme dem endnu mere: "*Når han slukkede lyset, kunne man høre en særegen lyd fra gaskammeret, som om folk var i færd med at kvæles af angst - de forstod, at de skulle dø. Så tændte han lyset igen, og man kunne høre ligesom et suk af lettelse.*" Låget over åbningen ned til gaskammeret var af cement og meget

tungt, og to arbejdsjøder måtte løfte det, så tyskeren kunne kaste Zyklon B ned. Derefter blev låget lagt på igen. En gang gik to arbejdsdage tabt, fordi den ene skorsten fra krematoriet var stoppet. En ung polsk jøde åbnede skorstenssokkelen fra siden og fjernede murstenene, der var blanke af menneskefedt, så der ikke var aftræk. Pga. forsinkelsen begyndte 300 lig at gå i opløsning i sommervarmen. De blev ikke hårde, som folk der dør en naturlig død, men huden smuldrede og blev hængende i arbejdsjødernes hænder: "Det var grufuld." Kommandoen sov på loftet, lige over ligbrændingsrummet. Taget skrånede, men man kunne stå oprejst. Alle havde hver sin seng, i modsætning til de andre fanger, der måtte sov fem og fem i beskidte køjer. Venezia overlevede Sonderkommandoens oprør og dødsmarchen til Mauthausen koncentrationslejr, senere til Ebensee i Østrig, en underlejr af Mauthausen, hvor Wehrmacht bevogtede fangerne, til amerikanske styrker befriede

dem.

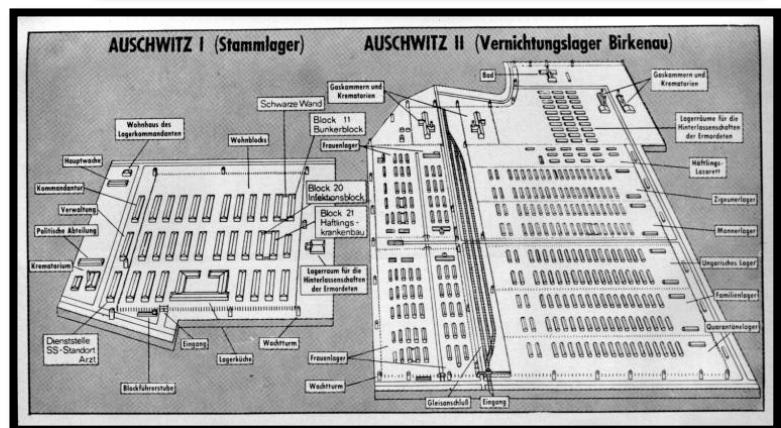
En anden overlevende fra Sonderkommandoen i Auschwitz var kunstmaleren David Olère, født 19. januar 1902 i Warszawa, fransk borger fra 1937, der blev deporteret fra opsamlingslejren Drancy 2. marts 1943. Han overlevede døds marchen, der førte også ham fra Auschwitz til Ebensee, og blev befriet af amerikanske tropper 6. maj 1945. Til sin død 2. august 1985 i Paris-regionen bar han vidnesbyrd om sit ophold i Auschwitz gennem tegninger fra hverdagen i krematoriernes helvede.

Lejrkommandantens velkomstsord: We pass under Arbeit Macht Frei. Here is where they gave the welcome speech. They said, 'You dirty Poles, this isn't a sanatorium, it is a hard labor camp. There's only one way out—through the chimney of the crematorium. Jews, you have three weeks. Priests, one month. Three months for the rest of you'.

Da vi var tilbage i Krakow, gik vi til det store torv og spiste **aftensmad på restaurant "Stratopolski"** på det centrale torv - beliggenheden var perfekt, men maden var ikke noget særligt, og det var dyrt, 185 zloty for et par mojitos, husets hvidvin i karaffel, ørred og laks og kartofler. Vi kunne høre trompetspilleren fra kirketårnet og beundre de flotte hestevogne. Vi sad omgivet af norske kvinder. Michael og Dorte rejste til Mallorca i dag.

Tirsdag d. 16. september: vi nød vi igen den dejlige morgenmad, inden vi gik til torvet og købte kantareller og hvide bønner. Et kilo kantareller kostede 30 zloty svarende til 60 kr. Vi fortsatte via en dejlig park til den gamle by med et toiletstop på McDonald. Vi kiggede ind i

den store Maria-kirke med det kendte barokalter. **Maria-kirken** ligger ved Hovedtorvet (Rynek

Główny), på den østlige side. Den ældste romanske kirke opførtes i første halvdel af det 13. årh. Den nuværende gotiske bygning opstod i 14. årh. I første halvdel af det 15. årh. blev der tilføjet sidekapeller. Denne bemærkelsesværdige, treskibede kirkebygning er forsynet med to tårne. Det højeste af tårnene bærer en smuk gotisk kuppel med en barokkrone. Dette tårn var byens vægtertårn, og herfra hører man stadig hver hele time "hejna mariacki", Kraków's musikalske symbol. Det mest værdifulde stykke inventar i kirken er den berømte altertavle, udført af Wit Stwosz i årene 1477-89 og foræret som en gave til kirken af adelstand og borgere i

Kraków. Dette værk, en femfløjet altertavle, repræsenterer det kunstnerisk mest fremragende inden for den sengotiske kirkelige kunst i Europa og specielt når det som her drejer sig om altertavler af skabstypen. På tavlen ser vi fremstillet et stort antal scener af Marias og Kristi liv med 200 figurer, alle udskåret i lindetræ.

Vi var nede i det **underjordiske middelaldermuseum** under torvet - det er åbnet i 2010 efter flere års arkæologisk arbejde, og det er meget moderne. Vi fotograferede de flotte hestevogne, og drak en øl i "**Restaurant Ratuszowa**", der har lokaler i kælderen under rådhusårnet.

Så gik vi til hotellet og pakkede, fik lidt frokost i hotellets restaurant "**Distrykt One**" og var klar til afgang kl. 13. Det var solskin og varmt.

Jeg læste Rudolf Hoess erindringer for at prøve at forstå, hvordan det nazistiske system kunne udvikles - han skrev den i fængslet, inden han blev hængt i Auschwitz i 1947. Der var streng kontrol i lufthavnen - jeg måtte til en vis munterhed smide min T-shirt for at få selerne af. Vi fik brugt de sidste zloty i transithallen. Hjemrejsen med Norwegian gik fint, vi fik sagt farvel og tak til vore medrejsende, og vi var hjemme kl. 18. Så skulle Karin ordne kantareller, og jeg skrev rejse-beskrivelsen færdig. Jeg talte med Rikke, Thomas svarede ikke i telefonen. Michael ringede fra Mallorca.

Onsdag d. 17. september: jeg læste Rudolf Hoess's selvbiografi færdig - det var en rædselsfuld bog, men den bidrager til en forståelse af, hvordan systemet med SS og KZ-lejre kunne opbygges under det diktatoriske Nazi-styre. Jeg ringede til Lissa, hvor alt var OK. Jeg meldte mig til et besøg i Metro-byggeriet med Publicistklubben d. 7. oktober. Vi gik ca. 1 time til Lyngby centrum, og jeg var på biblioteket. Jeg lånte "Pigen fra Auschwitz" og "Hitlers gudbørn" - begge bøger var jeg blevet anbefalet. Vi havde også målsætningen at komme i gang med rengøring. Karin ringede om eftermiddagen til Birte, Torborg og Ingrid, som stadig sidder i isolation. Der kom en mail med digt af Simone som tak for Krakow-rejsen. I medierne var der i år meget om Auschwitz, da det var 70 år siden, lejren blev befriet af Den Røde Hær.